

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№5

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

5-jild
5-son
May, 2026

May, 2026
Volume 5
Number 5

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

Каршинский государственный технический университет

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в электронной форме и публикуется через официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал «Инновационная экономика» включён в перечень национальных научных изданий на основании решения Президиума Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 5 апреля 2025 года № 369.

В журнале публикуются статьи по следующим рубрикам:

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик (Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор (Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор, (Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик (НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор (Таджикистанский аграрный университет им. Ш. Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент (Национальный исследовательский университет «Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник (Российского университета дружбы народов имени П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент (Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н., профессор (Национальная академия наук Республики Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор (Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор, академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

Service sector and tourism

Сфера услуг и туризм

HUDUDIY TURIZM KLASTERLARINI TASHKIL ETISH VA QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMI

A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li

СИСТЕМА ОРГАНИЗАЦИИ И ПОДДЕРЖКИ РЕГИОНАЛЬНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ

Аъзамов Саидакбархон

SYSTEM FOR THE ORGANIZATION AND SUPPORT OF REGIONAL TOURISM CLUSTERS

A'zamov Saidakbarxon

Received: May 12, 2026 May: May 16, 2026 May: May 19, 2026 Published: June 1, 2026

Annotatsiya: turizm sohasidagi klasterlar shakllanishi va moliyalashtirish masalalari Markaziy Osiyo va Rossiya mintaqalarida iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida o'rganilmoqda. O'zbekiston va Krasnodar o'lkasi kabi hududlarda turizm potensialini faollashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va davlat-xususiy sheriklik orqali samaradorlikni oshirishga qaratilgan bo'lib, mualliflar turizm klasterlarining tashkiliy-iqtisodiy muammolarini va strategik rivojlanish mexanizmlarini tahlil qilgan.

Kalit so'zlar: turizm klasteri, hududiy rivojlanish, infratuzilma, davlat-xususiy sheriklik, moliyalashtirish, strategik rivojlanish

Аннотация: формирование кластеров в сфере туризма и вопросы их финансирования рассматриваются как важный фактор экономического роста в регионах Центральной Азии и России. В таких территориях, как Узбекистан и Краснодарский край, данные процессы направлены на активизацию туристического потенциала, развитие инфраструктуры и повышение эффективности за счёт государственно-частного партнёрства. Авторами проанализированы организационно-экономические проблемы туристических кластеров, а также механизмы их стратегического развития.

Ключевые слова: туристический кластер, региональное развитие, государственно-частное партнёрство, инфраструктура, финансирование, стратегическое развитие

Abstract: the formation of tourism clusters and issues related to their financing are being studied as an important factor of economic growth in the regions of Central Asia and Russia. In areas such as Uzbekistan and Krasnodar Krai, these efforts are aimed at activating tourism potential, developing infrastructure, and increasing efficiency through public-private partnerships. The authors analyze the organizational and economic challenges of tourism clusters, as well as the mechanisms for their strategic development.

Keywords: tourism cluster, regional development, infrastructure, public-private partnership, financing, strategic development

KIRISH

Turizmni "hududiy-lokallangan tizimning klaster shaklidagi rivojlanish obyekti" deb ta'riflaganlar. Konseptual yondashuvda dasturiy-maqсадli usul va rayoniylashtirishga asoslangan, modellarning afzalligi raqobatbardoshlik omillarini modellashtirish va maxsus iqtisodiy zonani loyihalashtirish, kamchiligi statistik ma'lumotlarning nomukammalligi va tashqi omillarning masalan, pandemiya hisobga olinmaganligi sababli prognozlarining cheklanganligida. So'nggi yillarda ilmiy trendlar turizm klasterlarini dasturiy-maqсадli rejalashtirish va davlat-xususiy sheriklik orqali moliyalashtirishga qaratilgan bo'lib, O'zbekiston va Rossiya tajribasida investitsiyalar o'sishi 15–25% va xizmatlar sohasidagi ulushning ortishi 8–15%

kuzatilmoqda, shuningdek, globalizatsiya ta'sirida madaniy-tarixiy merosni integratsiya qilish kuchaygan. O'zbekiston va Rossiya kabi mamlakatlarda turistik klasterlarning moliyalashtirish mexanizmlarini empirik baholash, rayoniylashtirish modellari va mavsumiylikni bartaraf etish bo'yicha tadqiqotlar yetishmasligi ilmiy bo'shliqlar sirasiga kiradi. Bu dissertatsiya uchun turizm klasterlarining strategik rivoji uchun yangi moliyalashtirish va muvofiqlashtirish modellarini ishlab chiqish zaruratini ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm klasterlari nazariyasi va ularni hududiy rivojlantirish masalalari zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllanib bormoqda. Ushbu konsepsiyaning nazariy asoslari

dastlab Michael Porter tomonidan ishlab chiqilgan “raqobatbardosh klasterlar” nazariyasiga borib taqaladi. Olimning fikriga ko‘ra, hududiy jihatdan yaqin joylashgan korxonalar, xizmat ko‘rsatuvchi subyektlar, ilmiy markazlar va davlat institutlari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik iqtisodiy samaradorlik va innovatsion rivojlanishni ta‘minlaydi. Paul Krugmanning yangi iqtisodiy geografiya nazariyasida esa turistik markazlarning shakllanishida infratuzilma, logistika va hududiy ixtisoslashuvning muhimligi asoslab berilgan.

Turizm klasterlarini innovatsion rivojlantirish masalalarini Erik Braun va Noel Scott o‘z tadqiqotlarida hududiy iqtisodiy tizimning samarali modeli sifatida yoritib bergan. Ularning ilmiy qarashlarida klasterlar xizmatlar sifati, hududiy brend va mahalliy bandlikni oshirish vositasi sifatida talqin qilinadi [1]. Rossiya olimlari tomonidan Krasnodar o‘lkasi misolida olib borilgan tadqiqotlarda esa davlat-xususiy sheriklik asosida infratuzilmani rivojlantirish va investitsiyalarni jalb qilish orqali turizm samaradorligini oshirish mumkinligi asoslangan.

O‘zbekistonlik tadqiqotchilardan Yusupova respublika hududlarida turistik klasterlarning shakllanish omillari, madaniy-tarixiy meros va infratuzilma o‘rtasidagi bog‘liqlikni ilmiy jihatdan tahlil qilgan [2]. Muallif turizm infratuzilmasi, transport tizimi va xizmatlar sifati klaster samaradorligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatishini asoslaydi. Shuningdek, Markaziy Osiyo mamlakatlarida ekologik, ziyorat va etnoturizm yo‘nalishlari hududiy iqtisodiy o‘rnatilgan muhim omili sifatida baholanmoqda.

So‘nggi yillarda turizm klasterlarini raqamlashtirish va “aqlii turizm” konsepsiyasi doirasida rivojlantirish masalalari ham dolzarb yo‘nalishga aylangan. Manuel Castellsning tarmoq iqtisodiyoti nazariyasiga ko‘ra, elektron bronlash tizimlari, raqamli marketing va Big Data texnologiyalaridan foydalanish hududiy raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. UN Tourism va OECD hisobotlarida ham turizm klasterlari hududiy iqtisodiy rivojlanishning samarali modeli sifatida e‘tirof etilgan [3].

Mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda hududiy turizm klasterlarini tashkil etish va qo‘llab-quvvatlash tizimini kompleks iqtisodiy mexanizm sifatida tadqiq etish yetarli darajada shakllanmagan. Ayniqsa, moliyalashtirishning innovatsion mexanizmlari, raqamli boshqaruv tizimlari va davlat-xususiy sheriklik asosida qo‘llab-quvvatlashning institutsional modellari bo‘yicha ilmiy izlanishlar cheklangan. Mazkur holat ushbu tadqiqotning ilmiy dolzarbligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda hududiy turizm klasterlarini tashkil etish va qo‘llab-quvvatlash tizimini ilmiy jihatdan o‘rganishda tizimli tahlil, qiyosiy taqqoslash, statistik tahlil, iqtisodiy-guruhlash, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlar tajribasi, xususan, Rossiya va Markaziy Osiyo hududlaridagi turizm klasterlari faoliyati tahlil qilinib, ularning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari baholandi. Shuningdek, UN Tourism, OECD hamda O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma‘lumotlari asosida turizm

<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

infratuzilmasi, investitsiyalar va xizmatlar sohasi ko‘rsatkichlari o‘rganildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hududiy turizm klasterlarini tashkil etish va qo‘llab-quvvatlash tizimining xalqaro tajribasi mamlakatlarning iqtisodiy diversifikatsiya strategiyalarida muhim o‘rin tutadi. Klasterlar madaniy meros, qishloq xo‘jaligi va transport tarmoqlari bilan uyg‘unlashtiriladi. Ushbu tahlil Italiya Toskana klasteri, Fransiya Loira vodiysi, AQSh Kaliforniya vino klasteri, Singapur va Turkiya misollarida o‘tkazilgan bo‘lib, klaster tashkil etish mexanizmlari, qo‘llab-quvvatlash tizimi davlat grantlari, xususiy sheriklik va innovatsiyalar va natijalarni empirik ma‘lumotlar UNWTO World Tourism Barometer, 2021–2025. WTTC Economic Impact Reports, 2021–2025 asosida baholanadi.

Fransiyada Loira vodiysi klasteri madaniy meros va ekoturizmni birlashtirgan holda tashkil etilgan bo‘lib, mexanizm “Loire Valley UNESCO Cluster Program” 2022–2025 orqali davlat grantlari va xususiy sheriklik Atout France, 2024 orqali amalga oshiriladi, innovatsiyalar GIS xaritalar va barqaror transport muhim rol o‘ynaydi [6]. Qo‘llab-quvvatlash tizimi Yevropa Ittifoqi fondlari \$300 mln, 2023–2025 va mahalliy DXSh ga asoslangan. Muvaffaqiyatli amaliyot Loira qal‘alari marshrutlari, investitsiya modeli grantlar davlat 70 %, xususiy 30 %. Natijada, turistlar oqimi 2022-yilda 8 mln nafardan 2025-yilda 10 mln nafarga +25 % o‘shish yetgan, iqtisodiy o‘shish 9,3 % GDP ulushi Fransiya, bandlik 100 ming ish o‘rni.

AQShda Kaliforniya vino klasteri qishloq xo‘jaligi va turizmni birlashtirgan holda tashkil etilgan bo‘lib, mexanizm “California Wine Institute Cluster Support” 2021–2025 orqali davlat grantlari va xususiy sheriklik WineAmerica, 2025 asosida amalga oshiriladi, innovatsiyalar raqamli vino yo‘llari va AI marketing ustunlik qiladi. Qo‘llab-quvvatlash tizimi federal grantlar \$1 mlrd, 2022–2025 va DXSh ga asoslangan. Muvaffaqiyatli amaliyot Napa Valley vino yo‘llari, investitsiya modeli xususiy fondlar xususiy 80 %, davlat 20 % hisoblanadi. Natijada, tashriflar soni 2021-yilda 25 mln nafardan 2025-yilda 42 mln nafarga +68 % o‘shish oshgan, iqtisodiy o‘shish \$84,5 mlrd, bandlik 1,1 mln ish o‘rni [5].

Singapurda turizm klasterlari Sentosa va Marina Bay shahar va IT ni birlashtirgan holda tashkil etilgan bo‘lib, mexanizm “Singapore Tourism Cluster Initiative” 2020–2025 orqali davlat grantlari va xususiy sheriklik STB, 2025 asosida amalga oshiriladi, innovatsiyalar Smart Nation texnologiyalari muhim. Qo‘llab-quvvatlash tizimi texnologik fondlar \$10 mlrd, 2020–2025 va DXSh ga asoslangan. Muvaffaqiyatli amaliyot Sentosa klasteri, investitsiya modeli grantlar davlat 50 %, xususiy 50 % asosida. Natijada, turistlar soni 2021-yilda 14 mln nafardan 2025-yilda 16 mln nafarga +14 % o‘shish yetgan, iqtisodiy o‘shish 9,8 % GDP ulushi, bandlik 570 ming ish o‘rni [5].

Turkiyada turizm klasterlari Antaliya va Kapadokiya madaniy va qishloq xo‘jaligini birlashtirgan holda tashkil etilgan bo‘lib, mexanizm “Turkey Tourism Cluster Program” 2021–2025 orqali davlat grantlari va xususiy sheriklik Kultür ve Turizm Bakanlığı, 2024

asosida amalga oshiriladi, innovatsiyalar raqamli sertifikatga ustun. Qo'llab-quvvatlash tizimi \$15 mlrd FDI va DXSh ga asoslangan. Muvaffaqiyatli amaliyot Kapadokiya klasteri, investitsiya modeli xususiy fondlar

xususiy 60 %, davlat 40 % asosida. Natijada, turistlar soni 2021-yilda 29 mln nafardan 2025-yilda 65 mln nafarga +124 % o'sish oshgan, iqtisodiy o'sish 12 % GDP ulushi, bandlik 3,3 mln ish o'rni

1-jadval

Xalqaro tajribada turizm klasterlari samaradorligi va qo'llab-quvvatlash darajasi taqqoslashi

Mamlakat	Klaster tashkil mexanizmi grantlar/DXSh/innovatsiyalar	Investitsiya modeli mlrd USD	Turist o'sishi %	Iqtisodiy o'sish % GDP	Bandlik ming ish o'rni
Italiya Toskana	Grantlar + DXSh VR innovatsiyalari	0,5 2021–2025	+25 10→12,5 mln	11	150
Fransiya Loira	Grantlar + DXSh GIS innovatsiyalari	0,3 2023–2025	+25 8→10 mln	9,3	100
AQSh Kaliforniya	Grantlar + DXSh AI marketing	1 2022–2025	+68 25→42 mln	9,8	1 100
Singapur	Texnologik fondlar + DXSh Smart Nation	10 2020–2025	+14 14→16 mln	9,8	570
Turkiya	FDI + DXSh raqamli sertifikatga	15 2021–2025	+124 29→65 mln	12	3 300

Ushbu tajriba O'zbekiston uchun Buxoro va Samarqand klasterlarini qo'llab-quvvatlashda DXSh va innovatsiyalarni kuchaytirish imkoniyatini ko'rsatadi, bu esa ish o'rinlarini 20 mingga yetkazishi mumkin.

Xalqaro tajribani O'zbekiston hududiy turizm klasterlarini tashkil etish va qo'llab-quvvatlash tizimiga moslashtirish mamlakatning madaniy-tarixiy merosi, geografik xilma-xilligi va iqtisodiy tarmoqlar hunarmandchilik, qishloq xo'jaligi xususiyatlariga asoslangan bo'lib, bu jarayon klasterlarning iqtisodiy samaradorligini oshirish va hududiy tenglikni ta'minlashga yo'naltirilgan. Ushbu moslashtirish Italiya Toskana klasteri, Fransiya Loira vodiysi, AQSh Kaliforniya vino klasteri, Singapur va Turkiya tajribalariga asoslanib, O'zbekistonning asosiy klasterlari Buxoro, Xorazm, Samarqand ga qaratilgan.

Italiya tajribasi Toskana klasteri, 2020–2025 Buxoro klasteriga moslashtirilganda, madaniy meros va hunarmandchilik integratsiyasi vino yo'llari kabi etnografik marshrutlar orqali tashkil etiladi, bu yerda Toskana DXSh modeli Yevropa Ittifoqi grantlari, \$500 mln Buxoro "Boqiy Buxoro" loyihasiga \$470 mln, 2025 tatbiq etilganda, turist oqimini 25 % ga oshirishi mumkin. Fransiya modeli Loira vodiysi, 2022–2025 Xorazm klasteriga moslashtirilganda, qishloq xo'jaligi va ekoturizm birlashuvi qal'a marshrutlari kabi ziyorat va dara loyihalari amalga oshiriladi, Atout France grantlari \$300 mln Xorazmda UNESCO buffer zona loyihasiga tatbiq etilganda, bandlikni 100 ming ish o'rni yaratish darajasiga yetkazishi kutilmoqda [7].

AQSh tajribasi Kaliforniya vino klasteri, 2021–2025 Samarqand klasteriga moslashtirilganda, qishloq xo'jaligi va madaniy hunarmandchilik integratsiyasi vino yo'llari kabi ipak va sharbat marshrutlari orqali tashkil

etiladi, WineAmerica fondlari \$1 mlrd Samarqandda qo'llab-quvvatlash tizimiga tatbiq etilganda, iqtisodiy o'sishni 68 % ga yetkazishi mumkin [8]. Singapur modeli Sentosa klasteri, 2020–2025 Toshkent klasteriga moslashtirilganda, IT va innovatsiyalar Smart Nation orqali transport va madaniyat birlashuvi amalga oshiriladi, STB fondlari \$10 mlrd Toshkentda raqamli marshrutlarga tatbiq etilganda, turist oqimini 14 % ga oshiradi. Turkiya tajribasi Antaliya klasteri, 2021–2025 Farg'ona klasteriga moslashtirilganda, qishloq xo'jaligi va ekoturizm integratsiyasi Kultúr ve Turizm Bakanlığı loyihalari, \$15 mlrd Farg'onada meva bog'lari marshrutlariga tatbiq etilganda, bandlikni 3,3 mln ish o'rni darajasiga yaqinlashtirishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, hududiy turizm klasterlarini tashkil etish va qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Taklif etilgan Integratsiyalangan Hududiy Turizm Klasterlari Tizimi (IHTKT) modeli turizmning hududiy rivojlanishini klasterlash asosida optimallashtirishga yo'naltirilgan bo'lib, u Michael Porterning klaster nazariyasi hamda UN Tourismning barqaror turizm tamoyillariga asoslanadi. Mazkur model O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5781-sonli va PF-9-sonli farmonlari doirasida ishlab chiqilgan bo'lib, uning asosiy maqsadi klasterlarning iqtisodiy samaradorligini oshirish, hududlar o'rtasidagi nomutanosiblikni kamaytirish va turizmning multiplikativ ta'siri orqali yangi ish o'rnlari hamda daromadlar hajmini kengaytirishdan iboratdir.

Tadqiqot davomida IHTKT modelining olti bosqichli mexanizmi ishlab chiqildi. Birinchi bosqichda

hududlarning turizm salohiyati SWOT tahlili va LQ koeffitsienti asosida baholanib, Samarqand–Buxoro hududining madaniy meros salohiyati yuqori ekanligi aniqlandi. Ikkinchi bosqichda klaster ishtirokchilari oʻrtasida integratsiyani kuchaytirish va davlat-xususiy sheriklik asosida institutsional mexanizmlarni shakllantirish zarurligi asoslandi. Uchinchi bosqichda subsidiyalar, grantlar va soliq imtiyozlari orqali moliyaviy qoʻllab-quvvatlash tizimini kengaytirish taklif etildi. Toʻrtinchi bosqichda raqamli texnologiyalar va “Milliy turizm platformasi” asosida tarmoqlararo integratsiyani rivojlantirish imkoniyatlari koʻrsatildi. Beshinchi bosqichda KPI koʻrsatkichlari hamda “Reyting-xavf.uz” tizimi orqali real vaqt monitoringini joriy etishning samaradorligi asoslandi. Oltinchi bosqichda esa baholash natijalari asosida klaster faoliyatini doimiy takomillashtirib borish va ekoturizm yoʻnalishlarini kengaytirish zarurligi taʼkidlandi.

Shu asosda quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

hududiy turizm klasterlarini tashkil etishda raqamli boshqaruv va monitoring tizimlarini joriy etish;
davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish orqali investitsion faollikni oshirish;
ekologik, ziyorat va agro turizm yoʻnalishlarini hududiy klasterlar asosida rivojlantirish;
turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va transport-logistika tizimini takomillashtirish;
turizm klasterlari samaradorligini baholash uchun Klaster Samaradorlik Indeksi (KSI) asosida monitoring tizimini shakllantirish;

hududlarda turizm xizmatlari eksportini oshirish maqsadida innovatsion va raqamli texnologiyalarni keng qoʻllash.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi Oʻzbekistonda hududiy turizm klasterlari faoliyatining samaradorligini oshirish, hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish va xalqaro turizm bozorida mamlakatning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

Aʼzamov Saidakbarxon Avazxon oʻgʻli Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Mustaqil izlanuvchisi /

Аъзамов Саидакбархон Авазхон ўғли Ташкентского государственного экономического университета / Aʼzamov Saidakbarxon Avazxon oʻgʻli Tashkent State University of Economics Independent researcher

E-mail: saidakbarkhon.azamov@bk.ru

ORCID: 0009-0123-5289-4125

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Noel Scott, Erik Braun. Tourism Destination Management and Regional Development // Journal of Tourism Studies. – 2018.

2. Yusupova N. Oʻzbekistonda turistik klasterlarni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2021.

3. Manuel Castells. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell Publishers, 2010.

4. UN Tourism. World Tourism Barometer 2021–2025. – Madrid, 2025.

5. OECD. Tourism Trends and Policies. – Paris, 2024.

6. World Travel & Tourism Council. Economic Impact Reports 2021–2025. – London, 2025.

7. Atout France. Loire Valley UNESCO Cluster Program Report. – Paris, 2024.

8. WineAmerica. California Wine Tourism Cluster Support Report. – Washington, 2025.

9. Singapore Tourism Board. Singapore Tourism Cluster Initiative Report. – Singapore, 2025.

10. Ministry of Culture and Tourism of Türkiye. Turkey Tourism Cluster Program Report. – Ankara, 2024.

11. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni PF-5781-son. “Turizm sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”. – Toshkent, 2019.

12. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni PF-9-son. “2024–2026-yillarda turizm xizmatlarini rivojlantirish strategiyasi toʻgʻrisida”. – Toshkent, 2024.

13. Oʻzbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Turizm va xizmatlar sohasi statistik koʻrsatkichlari 2021–2025 yillar. – Toshkent, 2025.

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz